

Drevesce ali grm moreš tema rastlinama vzgojiti iz semena ali pa iz potaknencev. Iz semena vzgojiš tako

Podoba 22.

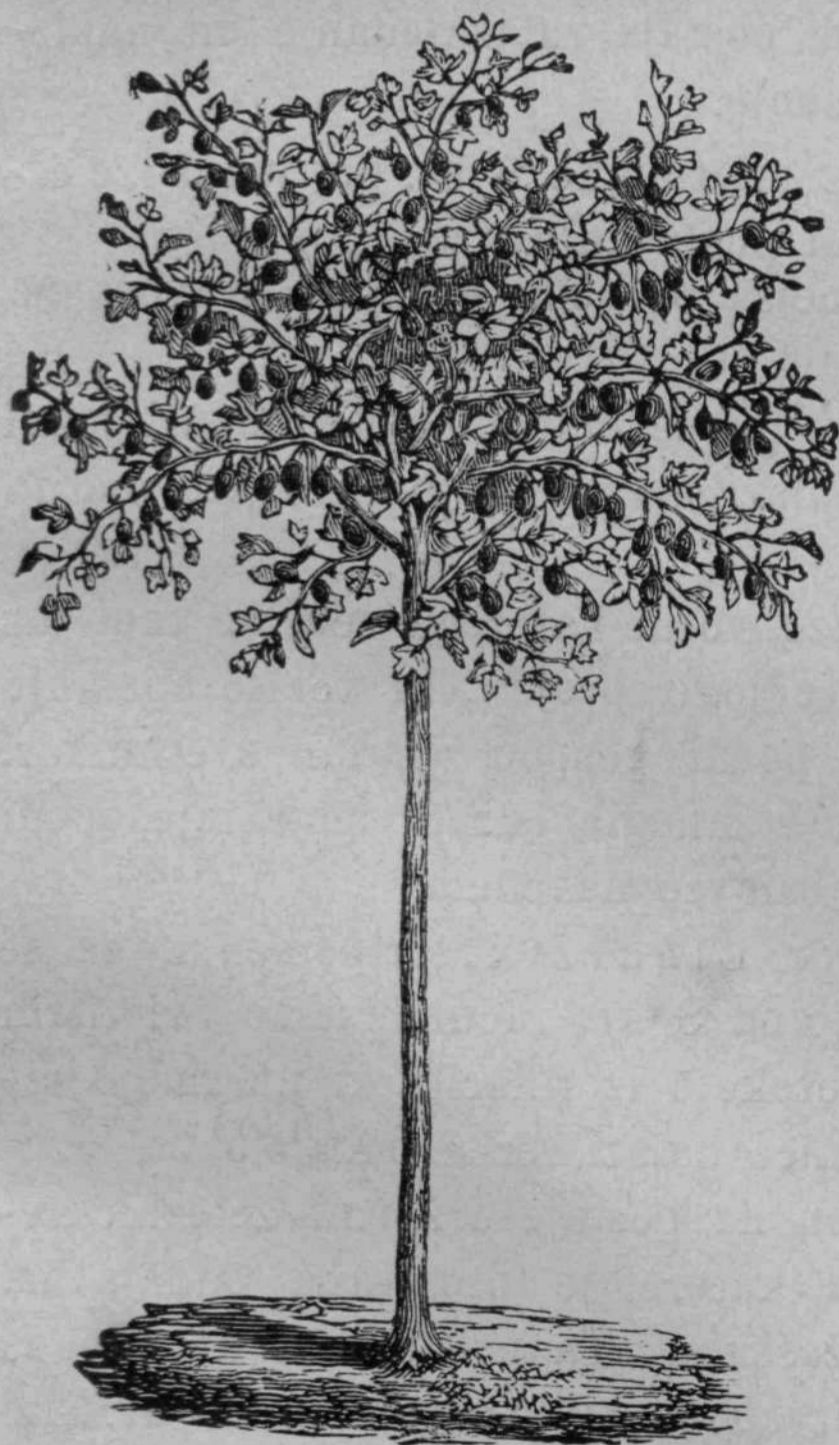
rastlino, ako vzameš največ in najlepše plodove; nekaj časa naj bodo na zračnem kraji potem jih pa zmečkaj ter s spiranjem loči seme od plodovega mesa. Seme vsej jeseni, spomladi pa presadi vzrasle rastline po 60 $\frac{c}{m}$ narazen, in sicer tedaj, kadar so uže primerno močne. V tretjem letu uže rode take rastline.

Hitrejša je vzgoja s potaknjenci. Za potaknjence vzemi do 30 $\frac{c}{m}$ dolge poganjke prejšnjega leta in jih kakih 5 $\frac{c}{m}$ globoko vsadi. Pritisni dobro

zemljo okoli potaknencev ter glej, da imajo senco in vlago. Potaknenci naj bodo kakih 10 $\frac{c}{m}$ narazen posajeni. Kadar so naredili korenine, presadi jih pa tjakaj, kjer jih hočeš imeti. Vsako leto treba starejšim rastlinam porézati spomladi ves nepotrební les, ostalega pa nekoliko prikrajšati. Kadar postanejo rastline starikeve, tedaj pa jim je močno vkrajšati vse veje in mladike.

Prav lepa visokodebelna drevesca ribezova in agrazova, kakeršna kažeta podobni 22. in 23., moreš vzgojiti, ako jih cepiš na primerno dolge podloge od pravega zlatega ribeza (ribez aureum). Cepiti jih moraš spomladi in sicer v stransk razklad, o katerem hočemo ob priliki pisati.

Kompost in gnojnica sta dobro gnojilo ribezu, kakor tudi agrazu.

Podoba 23.

Vrtnarske reči.

Steklene paličice za rastline v loncih. Marsikateri prijatelj lepih cvetic je obžaloval, da nima za svoje rastline v loncih primernih paličic, ki so ob enem lepe in praktične. Najlepše in najrabbnejše take paličice so do pol metra dolge steklene cevi, katere so naprodaj v vsaki boljši steklarni po prav nizki ceni. To je gotovo, da take cevi le olepšavajo rastlino, in ker se dajo v špiritovem plamenu poljubno upogibati, morejo se vsestransko rabiti.

Obrezovanje malin. Kolikor več lesa ima malinov grm, tem rodovitnejši je. Obrezovanje je največkrat nepotrebno. Kadar pa rastlina opeša, tedaj jo pa pomladiš, če jo prav močno obrežeš.

Krtica ali voluharica je velika, podgani podobna miš, ki more narediti na vrtu, posebno pa v drevesnici veliko škode. Krtica izpodjeda drevju korenine in more tako popolnoma uničiti drevo. Pripetilo se je uže, da so morali opustiti zaradi krtice drevesnico, ker je niso mogli odpraviti te škodljivke. Pred kratkim pa je izpoznal neki nemški vrtnar, da je hud sovražnik krticam naš krt, ki jih v bližini svoji nikdar ne trpi. Nov dokaz, kako koristen je krt. Res je krt s svojim razkrivanjem po vrtu precej nadležen, a kaj je to proti koristi, ki jo prinaša posredno vrtnarju s pokončevanjem škodljivega mrčesa in škodljivih živali pod zemljo. Omenjeni nemški vrtnar je imel zaprtega krta, kateri je pojedel na dan do 150 ogrcev, ki so vsi skupaj vagali več nego je bil krt sam težak. Zaprl je h krtu tudi krtico, katero je krt po noči do glave popolnoma požrl. Rastlinskih korenin se pa krt nedotika, rajši od gladu pogine. Varujte krte!

Mravlje se po sobah, vrtih in cvetličnjakih prav zanesljivo tako pokončavajo: Veliko, v vodi namočeno gobo dobro ovimo in jo toliko časa pustimo da se posuši; vsled tega se ji luknjice zelo razprostrejo. Potresimo jo s stolčenim cukrom in položimo na tist kraj, kjer je največ mravelj. Ko se potem mravlje hitro po vseh luknjicah potaknejo, vzemimo naglo gobo in jo potopimo v vročo vodo. Potem jo zopet dobro operimo, posušimo in v novič s cukrom potresimo in na kak kraj nastavimo mravljam.

Oleander moreš prav hitro prisiliti, da cvete, ako ga postaviš na kak prav solnčen kraj ter mu vsak dan priliješ z vodo, ki ima 20 do 25° R.

Kako se hrošči lovijo je še malo kateremu znano; većinoma jih ljudje zjutraj pra rano lovijo, bolje bi jih bilo zvečer loviti, ker bi se nobenega človeka ne potrebovalo. Zvečer se postavi star sod brez zgornjega dna na tak kraj blizo dreves, kjer hrošči letajo, doge mu od znotraj namažemo z šmirom (katranom) in v sod vlijemo nekoliko vode. Na sredo soda postavimo z drateno mrežo obvarovano luč, da je hrošči, ki zraven priferčijo, ne ugasnejo, na sodih si umažejo perutnice in padejo v vodo.

Kako se krompir, sadje i. t. d. obvaruje gnilobe? O tem je brati v „Wiener Landw. Ztg.“ to le: Prav izdaten in dober kup pripomoček, s katerim se po kletih *

in po podih krompir, grozdje, jabolka in hruške obvarujejo gnilobe, je to, da se dotični prostori, predno se sadje potrže in krompir pospravi, nekoliko dni dobro z žveplenim parom napolnjujejo. V ta namen naj se vse odprtine, luknje in raze dobro zamaše in vsaj s slamo zataknejo, v shrambe pa naj se postavi posoda, v kateri se užge za 100 kub. metrov prostora 30 do 40 gramov žvepla. Na to naj se tudi vrata skrbno zapro, in prostor naj ostane nekoliko dni zaprt.

To delo naj se nekatere kratki ponovi, kadar se krompir dobro osušen pospravi, grozdje na niti narobe povesi, in jabolka in hruške tako na police položijo, da se sad sadu ne dotika. Med enim in drugim žveplanjem naj se pa prostor prezračí. — Če tako ravnamo, gotovo se pospravljenega zdravega krompirja in sadja niloba ne loti, uže gnili deli krompirja in grozdja se pa posuše; posamezna gnila jabolka in hruške segnijejo sicer do konca, a gniloba ne preide na zdravo sadje.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

78.

Na Laponskem.

(Dalje.)

Laponci so se doselili z Azije od Altajskih gora, ter so v rodu z oholimi Madjari, ki velé Slovaku, da ni človek. Nekedaj so imeli v lasti velik kos skandinavskega poluotoka, ali siloviti Normani so jih porinili v puste kraje, na mrzli sever. Laponec je male postave, meri pet črevljev, ženske niti toliko, ali utrjen je. Pleč je širokih, nog debelih in lica plošnatega. Neukreten je, ali v kljub temu se zná zvijati po skalah in nevarnih stezah. Oblači se v kratek kožuh, v irhaste hlače, pokriva se z volneno kučmo in nosi črevlje od neustrojene kože. Hrane potrebuje mnogo, in temu se ni čuditi, ker stanuje na mrzlem severju. Vsakdanja hrana mu je jelenovo meso, kri, pa mleko. Bolan je malokedaj, in zdravi se z raznimi jagodami, kakeršnih ondi mnogo raste.

Edino bogastvo Lapončev je severni jelen, premožnik ima 1000 do 1200 glav. Laponec je zelo lakomen, kedar si je nekoliko novcev prištedil, zakoplje jih, ker jih ne zna drugej spraviti. Mnogo novcev ostane zakopanih za vselej.

Po zimi imajo Laponci velik sejm, ki se ga veselé na vso moč, ter se več mescev o njem pogovarjajo. Na ta sejm prihajajo s kožami, z rogovi, z mlekom itd. Tinski in švedski trgovci jih navadno opeharijo tako, da Bog pomagaj. Kupčija se dela z žganjem, ki je Laponec strastno ljubi. Kedar se je napil, ne vé kaj govori, kaj dela, vrže ti blago za slepo ceno. Kedar se strezne, žal mu je, jezí se, da je prišel ob nekoliko to-

larjev, ali pomagaj si če si moreš, Tolaži se s tem, da se je vsaj žganja napil.

Nekateri Laponci stanujejo v gorah, toraj jim velé gorjanci; nekateri stanujejo po šumah v ravnini, toraj jim velé dolinci; še drugi stanujejo ob morju, in njim velé ribiči. Dolinski Laponec je ubožnejši od gorjanskega, ali ima zato ugodnejše življenje, mirno stanuje v prijetnej šumi, ali pri jezeru. Tudi je dolinec snažnejši od gorjanca, več potov se umije, počese in obleko osnaži. Trda pa hodi ribiču laponskemu, ker ribištvo mu le malo vrže. Stanuje v luknji, ki je po nekoliko zadelana s protjem in kamenjem. Laponski ribič je zelo nesnažen. Zamazan, razmršen, kakoršen je bil celi teden, gre tudi v nedeljo v cerkev. Marsikateri možak je uže prišel na Švedsko služít za pastirja, ali navadno ne prebije dolgo na tujem, vrne se domov, ker mu je ljubše ubožno življenje domá, kakor dobra služba na tujem.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Konec.)

Nadalje je tarifni odbor o stvari, za našo deželo zeló važni, predlagal:

1. „Glavnega ravnateljstva poročilo, da se napravi v pristanišču tržaškem postaja za izkladanje in nakladanje, uzame se na znanje.
2. Manipulacijske pristojbine 8 kr. pri južni železnici ni uzeti v državno poslovanje.
3. Prosi se, važnejša poročila pošiljati pravočasno tiskana udom.
4. Vlada se prosi, da se odločno potegne pri južni železnici, da se malipulacijska pristojbina 8 kr. znatno zniža.“

Po tehtovitem razgovoru, katerega sem se tudi jaz udeleževal, bili so ti predlogi sprejeti, in ker so opomnje o tej stvari, ki jih je podal gospod vladni svétnik dr. Liharzik, to stvar z mnogih strani pojasnile, bodi mi dovoljeno, da jih doslovce navedem.

„Vladni svétnik dr. Liharzik, pripomenja, da se manipulacijska pristojbina 8 kr. računa samo pri tistih pošiljatvah, katere potekajo iz relacij, ki jih imajo izključno državne železnice dajati ter se oddajajo na tržaškem južnem kolodvoru na postaje državnih železnic avstrijskih, odnosno za katere je propisana oddaja na južnem kolodvoru tržaškem. Ta pristojbina ne odpada tedaj samo pri pošiljatvah od sv. Andreja in do sv. Andreja, ampak tudi pri pošiljatvah od tržaškega pristanišča in do tega pristanišča. Od vesoljnega prometa na črti Hrpelje-Trst manipulovalo se je meseca septembra 1887 samo 21 odstotkov v Trstu. Odštejemo li od tega one pošiljatve, ki potekajo iz uzajemnih relacij ter jim zategadelj ni treba plačevati manipulacijske pristojbine 8 kr., to vidimo, da je že zdaj to pristojbino plačevati le malemu delu vesoljnega prometa. Ako glavno ravnateljstvo res napravi postajo za nakladanje in odkladanje